

Maria Golinowska, Maria Pytlarz-Kozicka

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

CZYNNIKI WPLYWAJĄCE NA DECYZJE PRODUCENTA ROLNEGO O WYBORZE ŚRODKÓW OCHRONY ROŚLIN

1. Wstęp

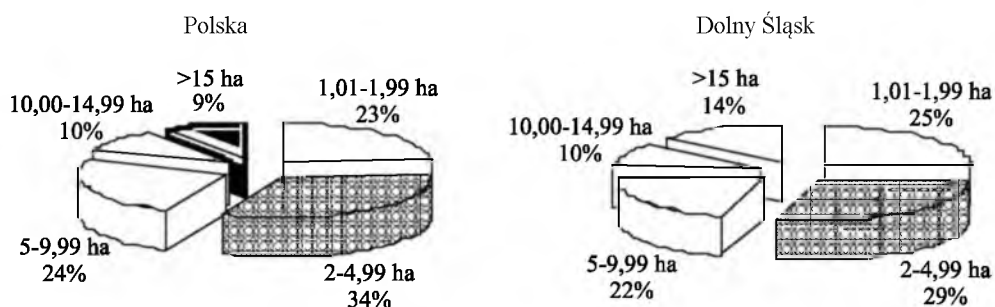
Powierzchnia gospodarstw rolnych w 2006 r. wynosiła 18,3 mln ha, stanowiło to 58,7% powierzchni kraju. Grunty rolne użytkowane są przez wiele podmiotów zróżnicowanych pod względem własności, wielkości gospodarstwa, kierunku i poziomu produkcji. Użytki rolne w 90% użytkowane są przez sektor prywatny, w tym około 88% przez gospodarstwa indywidualne, i w 4% przez sektor publiczny (gospodarstwa Skarbu Państwa, państwowych osób prawnych, samorządów). Cechą charakterystyczną polskiego rolnictwa jest duże zróżnicowanie wielkości gospodarstw. Średnia powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego w 2006 r. wynosiła 7,6 ha UR, a zróżnicowanie regionalne wynosiło od 3,3 ha w małopolskim do ponad 26 ha w zachodniopomorskim. Podmiotów gospodarczych zajmujących się uprawą roli i roślin było w Polsce w 2006 r. około 1800 tys.

W procesie produkcji producent rolny podejmuje decyzje dotyczące nakładów, jakie musi ponieść, by produkt końcowy był dobrej jakości. Jednym z podstawowych nakładów jest chemiczna ochrona roślin.

W 2006 r. na terenie Dolnego Śląska przeprowadzono badania w grupie celowo dobranych gospodarstw rolnych, których celem było określenie czynników wpływających na decyzje producenta rolnego o wyborze środków ochrony roślin w procesie produkcji roślinnej.

Na Dolnym Śląsku działalność rolniczą prowadzi 83,3 tys. gospodarstw rolnych. Przeciętna powierzchnia gospodarstwa wynosi 13 ha i była ona większa od średniej w kraju o 5,4 ha. Strukturę agrarną gospodarstw przedstawiono na rys. 1.

Jakość obszarów wyznaczających możliwości prowadzenia produkcji rolniczej określa syntetyczny wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej [Witek i in. 1993], który dla Polski przyjmuje wartość 66,6, a dla województwa dolnośląskiego, w którym występują korzystne warunki do prowadzenia produkcji rolniczej, wynosi 74,9 punktów.

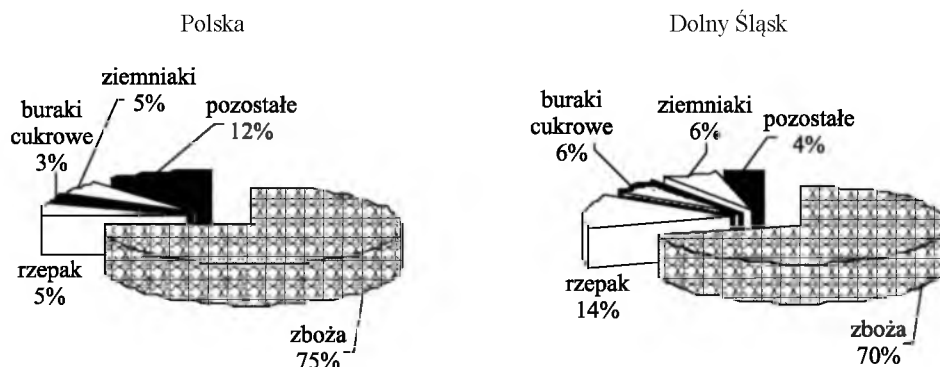
Rys. 1. Struktura gospodarstw rolnych w 2006 r.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 1. Plony w 2005 r. (dt/ha)

Wyszczególnienie	Polska	Dolny Śląsk
Pszenica	39,5	46,4
Żyto	24,1	30,8
Jęczmień	32,2	39,1
Owies	24,6	31,1
Pszenżyto	32,7	37,8
Rzepak	26,3	291
Buraki cukrowe	410	509
Ziemniaki	18,6	213

Źródło: [„Rocznik Statystyczny” 2006].

Rys. 2. Struktura zasiewów w 2006 r.

Źródło: opracowanie własne.

Cechą charakterystyczną struktury zasiewów zarówno na Dolnym Śląsku, jak i w Polsce jest wysoki udział zbożowych, wynoszący dla Polski 75%, a na Dolnym Śląsku był on niższy o 5% w porównaniu z Polską (rys. 2). W skład zbożowych

oprócz podstawowych zbóż wchodzą mieszanki zbożowe oraz kukurydza. Na Dolnym Śląsku zboża zajmują 6,9% zasiewów Polski, 13,6% rzepaku, 9,5% buraków cukrowych i 4,9% ziemniaków. Analizując te dane, można powiedzieć, że na Dolnym Śląsku podstawowym kierunkiem organizacji produkcji roślinnej są zboża i rzepak. Uzyskiwane plony w porównaniu z Polską przedstawiono w tab. 1.

2. Metodyka badań

Przedmiotem badań były gospodarstwa rolne Dolnego Śląska. Kryteria doboru gospodarstw do badań były następujące:

- powierzchnia gospodarstwa ponad 50 ha,
- położenie gospodarstwa – rejon intensywnego rolnictwa Dolnego Śląska,
- w procesie produkcji roślinnej stosowanie chemicznych środków ochrony roślin (zakup środków ochrony roślin i nawozów za ponad 50 tys. zł).
- zgoda producenta na przeprowadzenie wywiadu wraz z wypełnieniem kwestionariusza – ankiety.

Spśród 2608 gospodarstw znajdujących się w przedziale >50 ha wybrano celowo 30 gospodarstw, spełniających powyższe kryteria. Materiały do badań pochodzą ze źródeł wtórnych i pierwotnych [Kędzior 2005]. Materiały pierwotne zostały zebrane za pomocą ankiety i obserwacji. Materiały wtórne pochodzą z danych statystyki powszechnej [Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2006; „Rocznik Statystyczny Województw” 2006].

Ankieta została opracowana przez autorów artykułu, zawierała zestaw pytań dotyczących struktury organizacji gospodarstwa, obrotu chemicznych środków ochrony roślin w podmiotach gospodarczych. Pytania były zamknięte lub otwarte.

Materiały pierwotne zostały opracowane za pomocą metody opisowej oraz metody analizy porównawczej poziomej [Kopeć 1983]. Opracowany materiał badawczy przedstawiono w formie tabelarycznej i na wykresach.

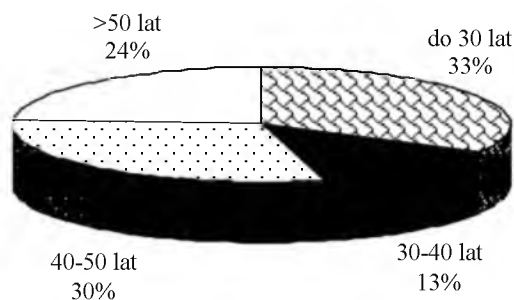
3. Wyniki badań

Producenci rolni wybrani do badań swoje gospodarstwa prowadzą w powiatach dzierzoniowskim, legnickim, milickim, oleśnickim, olawskim, strzelińskim, średzkim, świdnickim, trzebnickim, wołowskim i wrocławskim. Powiaty te zaliczane są do regionu intensywnego rolnictwa (*Wojewódzki Program Rozwoju Sektora Rolno-Spożywczego* 2002). Badani respondenci w 97% zamieszkują na obszarach wiejskich, pozostali właściciele dojeżdżają do gospodarstw z miasta. Strukturę wiekową respondentów przedstawiono na rys. 3, a strukturę wykształcenia na rys. 4.

Analizując te wykresy, można zauważyć, że właścicielami badanych gospodarstw są ludzie młodzi i dobrze wykształceni. W 97% właścicielami są mężczyźni. Gospodarstwa te wyposażone są w następujące środki przekazu informacji:

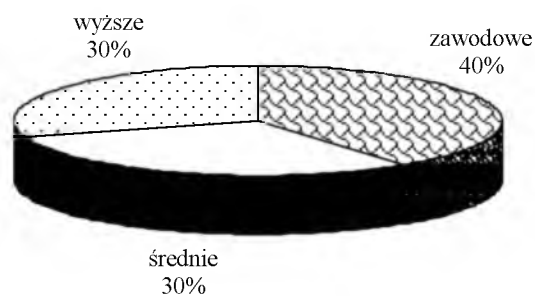
- telefon stacjonarny – 97%,

- telefon komórkowy – 80%,
- komputer – 87%,
- internet – 80%.

Rys. 3. Struktura wiekowa właścicieli gospodarstw

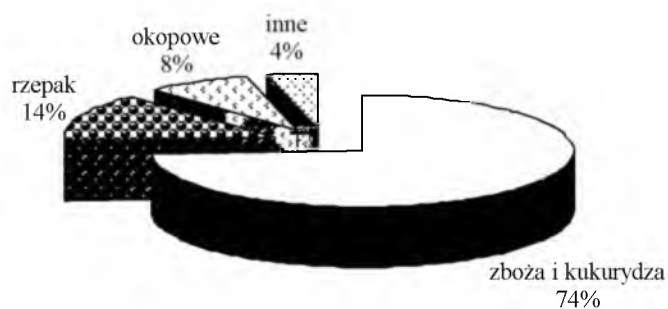
Źródło: opracowanie własne.

Rys. 4. Struktura wykształcenia właścicieli gospodarstw

Źródło: opracowanie własne.

Posiadany areal gruntów w 78% stanowił własność prywatną w 22% pochodził z dzierżaw sąsiedzkich bądź Agencji Nieruchomości Rolnych. Analizowani producenci w 2006 r. uprawiali, zboża, kukurydzę, rzepak, buraki cukrowe, ziemniaki i inne (rys. 5). Średnia powierzchnia gospodarstwa wynosiła 147 ha (rozpiętość od 50-200 ha).

Rys. 5. Struktura zasiewów

Źródło: opracowanie własne.

Cechą charakterystyczną struktury zasiewów badanych producentów rolnych był bardzo wysoki udział zbóż i kukurydzy. Żyzność gleby zapewniają okopowe i przemysłowe. Okopowych było zaledwie 8,2%. Na uwagę zasługiwał bardzo duży udział rzepaku. Według Kopcia kierunek produkcji roślinnej w systemie gospodarczym można nazwać rzepakowo-zbożowym. Dla zrównoważenia masy organicznej kierunek ten jest niezbyt dobry, gdyż zboża i kukurydza będą uprawiane w monokulturze, a to może powodować zwiększenie kosztów chemicznej pielęgnacji oraz nawożenia mineralnego.

Obsada inwentarza żywego w badanych gospodarstwach była bardzo niska i nie zapewniała równowagi w nawożeniu.

Wyposażenie gospodarstw w maszyny do produkcji było dobre, wszystkie badane gospodarstwa posiadały opryskiwacze z atestem. Zakup środków produkcji producenci wykonują w następujący sposób:

- bezpośrednio przed stosowaniem środków do produkcji, korzystając z różnego rodzaju promocji (77%),
- pozostałe 23% dokonuje zakupu środków do produkcji po sprzedaży płodów rolnych.

Środki finansowe na zakup środków do produkcji (nawozów, oleju napędowego, środków ochrony roślin), 30% respondentów bierze z funduszy własnych, 20% wspomaga się kredytem bankowym i towarowym, 23% korzysta z kredytu towarowego i własnych środków, 27% z kredytu bankowego z własnymi środkami.

Na 1 ha upraw średnio producent rolny musiał przeznaczyć około 850 zł na zakup nawozów i środków ochrony roślin, z czego na środki ochrony roślin przeznaczał 35%. W strukturze zakupionych środków ochrony roślin 55% stanowiły środki na zboża, 21% na rzepak i pozostałe 24% na okopowe. Gospodarstwo 50-hektarowe na środki ochrony roślin i nawozy przeznaczało ponad 41 tys. zł, a 200-hektarowe 163 tys. zł. Klient, który wydaje tyle pieniędzy, jest wart zainteresowania.

Respondenci przy zakupie środków ochrony roślin uważali za istotne następujące cechy firmy:

- możliwość negocjacji warunków współpracy (57%),
- pełny zakres obsługi (43%),
- szeroki asortyment środków i bliskie położenie (20%),
- kompetencja, komunikacja, wiarygodność, lojalność (6%).

W przypadku nawiązania kontaktów handlowych największe znaczenie w opinii respondentów mają:

- negocjacje cenowe (37%),
- możliwość kredytowania (37%),
- dowóz zakupionego towaru (27%).

W ankiecie zadano pytanie dotyczące działań prowadzonych przez firmy sprzedające środki do produkcji w obszarze doradztwa i upowszechniania wiedzy. Respondenci korzystali:

- ze szkoleń (60%),

- z pokazów polowych (37%),
- z materiałów reklamowych (37%),
- z fachowego doradztwa (33%)
- z publikacji i literatury fachowej (27%).

W rejonie badań działalność gospodarczą zaopatrującą producentów rolnych w środki do produkcji prowadziło wiele firm [Łaszczevska 2006]:

- W. Osadkowski SA,
- Flora Praszka,
- Agroefekt,
- Agrolandis,
- Dalgety,
- Chemirol,
- Agrolok.

Nawiązanie kontaktów i współpracy z firmami przez respondentów w głównej mierze odbywało się z inicjatywy firm (63%), 27% respondentów dowiadywało się z prasy, pozostałe 10% nawiązywało współpracę po rekomendacji sąsiada.

Ostatnie pytanie w ankiecie brzmiało: „Co zadecydowało o wyborze firmy, z którą producent rolny współpracuje?”. Odpowiedzi na to pytanie wyglądały następująco:

- cena oferowanych środków (50%),
- bliskie położenie (43%),
- kompleksowy zakres współpracy (13%),
- lojalność (13%),
- kredytowanie (7%),
- doradztwo (7%),
- rzetelność (7%).

4. Podsumowanie i wnioski

Na podstawie przeprowadzonych w podmiotach gospodarczych zajmujących się produkcją rolniczą badań ankietowych dotyczących wpływu czynników na wybór środków ochrony roślin można stwierdzić, że:

1) przyjęte do badań gospodarstwa rolne o powierzchni 50-200 ha były ekstenzywnie zorganizowane (duży udział zbóż), a intensywnie produkowały (zużywały ponad 1000 zł na 1 ha środków do produkcji, takich jak: nawozy mineralne, środki ochrony roślin, materiał siewny);

2) badana grupa producentów rolnych charakteryzowała się bardzo dobrym przygotowaniem zawodowym (60% respondentów posiadało wykształcenie rolnicze na poziomie średniego i wyższego); respondenci ci to ludzie młodzi do 50 lat (76,6%);

3) własność gruntów w 77% była prywatna, w 23% dzierżawiona (tylko jeden producent w całości dzierżawił grunty);

4) finansowanie zakupów środków do produkcji w 30% pochodziła tylko ze źródeł własnych, 43% respondentów posługiwało się oprócz środków własnych kredytami bankowymi, 27% wykorzystywało tylko kredyt;

5) na wybór firmy, w której dokonywali zakupów środków do produkcji respondenci wymieniali: negocjacje, pełny zakres obsługi i szeroki asortyment towaru oraz kompetencja sprzedawcy;

6) w wyborze środków ochrony roślin w procesie produkcji za najważniejsze producenci rolni uznali: negocjacje cenowe, możliwości kredytowania i transport zakupionego towaru do gospodarstwa;

7) producenci rolni podkreślali dobre przygotowanie sprzedawców firm zaopatrujących w środki do produkcji w zakresie doradztwa, doceniali organizowane szkolenia i pokazy;

8) współpracę z firmami zaopatrującymi producentów rolnych w środki do produkcji nawiązywano głównie z inicjatywy firm (63%);

9) o wyborze firmy zaopatrującej w środki do produkcji decydowały przede wszystkim oferowane ceny towarów oraz bliskie położenie.

Literatura

- Kędzior A., *Badania rynku, metody, zastosowanie*, PWE, Warszawa 2005.
- Kopeć B., *Metodyka badań ekonomicznych w gospodarstwach rolnych (wybrane zagadnienia)*, Skrypt AR we Wrocławiu nr 269, AR, Wrocław 1983.
- Łaszczyńska E., *Marketing środków ochrony roślin w Przedsiębiorstwie Zaopatrzenia Rolnictwa*, W. Osadkowski (maszynopis), Wrocław 2006.
- „Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polski” GUS, Warszawa 2006.
- „Rocznik Statystyczny Województw”, GUS, Warszawa 2006.
- Witek T., Górski T., Kern H., Żukowski B., Budzyńska K., Filipiak K., Fiuk M., Strzelec J., *Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej Polski według gmin*, IUNG, Puławy 1993.
- Wojewódzki Program Rozwoju Sektora Rolno-Spożywczego 2002 (maszynopis).

FACTORS INFLUENCING THE AGRICULTURAL PRODUCER'S DECISIONS CONCERNING THE CHOICE OF MEANS OF PLANT PROTECTION

Summary

In 2006 research was carried out in Lower Silesia in purposely selected agricultural farms with an area from 50 to 200 ha. The purpose of the research was determining the factors influencing the

agricultural producer's decisions concerning the choice of means of plant protection in the process of production. The research data were accumulated by means of the questionnaires, and worked upon by means of economical analysis.

The research sample included 30 respondents. The questioned respondents were characterized by high agricultural qualifications (60% with secondary or higher agricultural education). They can be described as young, as 76.6% were up to 50 years old. They ran the production activities on their own land (77%) and on rented land (23%). In the analysed population only one producer rented 100% of land.

The producers cultivated cereals in 74.1%, while rape constituted 13.9% of production. The process of production was financed mainly (in 80%) from their own means and got supported by bank loans or commodity loans. The respondents stated the following most important factors influencing the agricultural producers' decisions concerning the choice of means of plant protection: the price (86%), the possibility of negotiations (56.7%), the extensive service (43.3%), the rich assortment (20%), the convenient location (20%).